

Gazdálkodj, ahogy tudsz, avagy egy tizenegyedik osztály és a Szociopoly

2017. 05. 24. Szerda dél van, és pont most végeztünk az éves spanyol és franciavizsgálatainkkal. Hallgatjuk Bass Lászlónak, az ELTE Társadalomtudományi karán tanító professzorának szavait. Ami ezután következik, jócskán felkavarja az állóvizet osztályunkban.

A Szociopoly nevű társasjáték lényege az, hogy modellezi egy szegény, falusi család egy hónapját. Sok minden csupán a szerencsén múlik, viszont ételt venni kell, a számlákat be kell fizetni és a gyereket járattatni kell iskolába. Igen ám, de miből?

Erre a kérdésre keresik azok a választ, akik elkezdik ezt a játékot. A játékosok kiválasztása sem a véletlen műve, hiszen a Szociopolyt csak olyan osztályokba viszik el, ahol a tanulók anyagi helyzete átlagos vagy átlagon felüli, hiszen Bass László szavaival élve „a szegény családokban élő gyerekek mindennap ezt játsszák”. Ő és a másik szervező, Fodor Kata szociológus, több szegény faluba is ellátogattak, hogy pontosítsák magát a játékot, és tapasztalatot szerezzenek. Nekünk pedig családokat alkotva kellett végigvinni ezt a játékot.

Öt darab hatfős csoportba szerveződöttünk, és mindegyik csapatnak választani kellett egy családszerkezetet. Lehetett két felnőtt, két felnőtt + egy csecsemő, két felnőtt + csecsemő + alsó tagozatos gyerek és lehetett háromgyerekes családot is választani, ahol már két gyerek volt iskoláskorú. Ennek függvényében változtak a költségek és a segélyek is. A végső felállítás a következő lett: kettő háromgyerekes, egy kétgyerekes és két egygyerekes család indult el, hogy kigazdálkodja a hónapot. A játék elején már alaptól megkaptuk a segélyt, a gyes összegét és a családi pótlékot. Ez pedig kiegészült egy bevásárlólistával és egy számlával, ami az összes szolgáltatást tartalmazta. Vásárolni havonta négyszer muszáj volt, vagy havi egyszer, de akkor a szupermarketben, egy összegben (ahol nincs hitel!). A helyi kisboltban viszont van, de annak a szó szoros értelmében megvan az ára. Ha már tényleg nem lehet semmi egyebet tenni, akkor a családnak az uzsorához kell fordulnia. Az ő szerepét Fodor Kata játszotta, és mindazon családoknak, akiknek hó végén tartozásuk volt, idézőjelesen kiosztott pár ütést (egy felfújható gumikalapáccsal). Viszont ez a valódi életben sajnos nem így működik – figyelmeztettek minket. Bass László néha a játék közben is ellátott minket információkkal, tippekkel, vagy éppen mesélt a kutatásairól és a szegény sorsú családok mindennapjairól. Hangsúlyozta, hogy érdemes azt megfigyelni, hogy mikor a legtöbb hozzánk hasonló fiatal a „szegény borsodi család” szavakat meghallja, egyből egy sokgyermekes roma család jut az eszébe. Pedig a magyar családok közül többen élnek hátrányos anyagi körülmények között.

A játék előrehaladtával a saját bőrünkön tapasztaltuk meg, hogy milyen forgandó a szerencse, illetve milyen nehéz álláshoz jutni egy borsodi faluban. Nincs sok választási lehetőség: vagy beosztanak a közmunkaprogramba, vagy eljársz a helyi vállalkozó által pénzelt építkezésekre vagy a tulajdonában lévő mezőre dolgozni – természetesen feketén. Akkor szerencséje volt az embernek, hogyha épp arra az első két mezőre lépett, ahol beosztják közmunkára (ez két családnak sikerült). A többiek számára pedig nagy dilemma volt, hogy illegálisan dolgozzanak-e, féláron vagy feketén, vállalva, hogyha egyest dobnak, oda a segélyük, „hála” a váratlan ellenőrzésnek. Ezekon felül ott vannak az iskolával kapcsolatos kiadások: tanszer, osztálypénz, kirándulás, stb. és ez mind-mind pénzbe kerül. A helyzet akkor még nehezebbé

válhat, ha egy családtag netalántán megbetegszik. Tehát ügyesen kell lavírozni ahhoz, hogy ezeket mind fizetni tudjuk. Volt olyan család, akiknek a dobókocka többszörös szerencsét hozott, mások viszont már a játék legelején bezsebeltek egy büntetést.

A játék során a családok is kommunikáltak egymással, főleg úgy, hogy kommentálták a másik sikerét vagy bukását. Megjelent a vádaskodás is, ami Bass László elmondása alapján, gyakrabban fordul elő, mint hinnénk. Éppen az „én családom” volt az, aki kétszer egymás után jutott pénzhez (vasazás + eseti segély), ezért természetes volt, hogy megvádoltak minket azzal, hogy kollaborálunk a polgármesterrel, vagy csak szimplán megbundáztuk a kockát. Bass László elmagyarázta, hogy épp az ilyen okok miatt nem működne nálunk a „spanyol módszer” (néhány szegény család fenntart egy közös kasszát, ami szükség esetén felhasználható bárki számára). Szomorú volt hallani, hogy gyakran az ilyen helyzetben élő emberek sem működnek együtt, sőt, épp ellenkezőleg, amit viszont meg lehet érteni. Mindenki félti a maga kis megmaradt vagyonát: így történhetett meg nálunk is az, hogy amikor az egyik család a szomszédjaitól akart kölcsön kérni, akkor senki sem válaszolt. Bezzeg, amikor a másikat valamilyen szerencsétlenség érte! Nem tudtuk megállni, hogy csak egy kicsit se mosolyogjunk. Pedig volt egy olyan család, amelyik nemcsak a vagyonát, hanem a házát is elvesztette a „Katasztrófa-mezőn”. Másik kettő pedig 60 000 és 23 000 forint mínusszal zárta a hónapot, ami, ha belegondolunk, borzalmas. Hiszen nem fogják tudni azon nyomban kifizetni a tartozásaikat, főleg, ha azok az uzsorához köthetőek. Így mindig csak halmozódni és halmozódni fognak az összegek, és ebből az ördögi körből még nehezebb lesz kijutniuk.

A játék végén csupán két család zárta plusszal a hónapot: 14000 és 16000 forinttal. Ezek az összegek nekünk, gimnazistáknak soknak tűnnek, viszont nem szabad azt elfelejtenünk, hogy ennyi pénze egy többgyerekes családnak marad hó végére, akiknek a mieinknél jóval súlyosabb problémáik vannak, minden egyes nap. Szerintem ez egy kiváló alkalom volt tesztelni a szociális érzékenységünket, az empátikus képességeinket és azt, hogy hogyan tudunk mi gazdálkodni. A „tanóra” alapvetően jó hangulatban telt, és 100%-ban biztos vagyok benne, hogy mindannyian sokat tanultunk a másfél óra alatt. Éppen ezért feltétlenül ajánlom a játékot minden hozzánk hasonló helyzetű gimnazistának (és felnőttnek!), mert tényleg hasznos és mindenképp felnyitja a szemünket.

Grégász Dorottya 11.E

„A társasjáték nagy segítséget nyújtott abban, hogy megismerhessük egy szegény család mindennapjait. A játék maga egyszerű volt, de tökéletesen ábrázolta mindazt, amit egy hátrányos helyzetben lévő családnak meg kell élnie nap mint nap. Emellett olyan információkat is megtudtunk, amikről azelőtt fogalmunk sem volt, és amelyek nagyon megrázóak. A szegénység nem volt ismeretlen számunkra, de sejtelmünk sem volt arról, hogy ilyen következményekkel járhat (uzsorás, feketemunka).”

Egy 11.E-s diák véleménye

A játéktér

Az uzsorás „munka” közben